

Załącznik nr 9:

**Standardy niezbędne w zakresie pracy z dziećmi, organizacji personelu
i współpracy z rodzicami**

Działania personelu, wskazówki metodyczne oraz aktywności	
Standard 4	Respektowanie praw dzieci w codziennej pracy instytucji opieki
4.1	Instytucja opieki stwarza dzieciom warunki do odpoczynku w pomieszczeniu w dwóch różnych formach (w szczególności: odpoczynek na leżaczkach, cicha aktywność na dywanie). Każdego dnia w harmonogramie dla wszystkich grup przewidziany jest czas na odpoczynek (na leżaczkach, w łóżeczku, w jednoosobowym wózku, w bujaku lub cicha aktywność na dywanie). Istnieje możliwość odpoczynku poza porami drzemki ujętymi w harmonogramie.
4.2	Instytucja opieki ma spisaną listę działań personelu wspierających autonomię dziecka podczas czynności higienicznych (mycie rąk, toaleta, zmiana pieluchy i inne).
Lista działań personelu:	Mycie rąk: • Z dziećmi wypracowywany jest nawyk mycia rąk (odbywa się to zawsze po przyjściu ze spaceru czy ogrodu lub co najmniej przed każdym posiłkiem i zawsze po skorzystaniu z toalety lub nocnika). • Mydło znajduje się w zasięgu dzieci, umożliwiając im samodzielne dozowanie. • Do wycierania rąk stosowane są ręczniki, przydzielane indywidualnie każdemu dziecku. • Woda ma temperaturę bezpieczną dla dzieci. • Demonstrowana jest prawidłowa technika mycia rąk, czynność ta jest wspierana w razie potrzeby i chwalona za samodzielność. • Rytuał mycia rąk jest uatrakcyjniany piosenkami, wierszykami. • Nie ponagla się dzieci.
	Zmiana pieluchy i korzystanie z toalety (dot. dzieci starszych): • Każde dziecko jest informowane o zamiarze zmiany mu pieluszki. • Czynności związane ze zmianą pieluszki dokonywane są w łazience. • Opiekunka w żłobku dba o odpowiednią długość paznokci, aby zapewnić dziecku bezpieczeństwo podczas wykonywania czynności higienicznych (przewijania), unikając przypadkowego zranienia. • Dzieciom przypominane jest o korzystaniu z toalety lub nocnika (jednak one same decydują, czy chcą z nich skorzystać). • Wspierana jest samodzielność dzieci związana z higieną odpowiednio do poziomu ich rozwoju (dzieci wspomagane są w czynnościach związanych z higieną, respektowane jest ich prawo do odmowy tych czynności). • Na bieżąco uzgadniane są z pozostałymi opiekunami sposoby wspierania dzieci w rozwoju związanym z higieną. • Opiekunka przyjmująca lub wydająca dziecko przekazuje informacje rodzicom i zbiera od nich istotne informacje związane z higieną.

	• Z rodzicami wymieniane są aktualne informacje na temat umiejętności dziecka w zakresie czynności higienicznych i uzgadniane z nimi wspólne działania w tym zakresie. • Dziecko nigdy nie jest karane za załatwianie naturalnych potrzeb fizjologicznych, niezależnie od miejsca, gdzie to się odbywa (np. zmoczenie się lub zabrudzenie pieluchy). • Nie zawstydzają się dziecka ani nie okazują mu rozczarowania, gdy nie zasygnalizuje potrzeby skorzystania z nocnika lub toalety. • Dziecko przewijane jest bez pośpiechu, z delikatnością i uważnością, żeby nie sprawić mu bólu czy przykrości (opiekunka jest w kontakcie z dzieckiem i zachęca go do współpracy np. podnoszenie nóżek). • Werbalnie ani niewerbalnie nie jest okazywana dzieciom niechęć przy czynnościach związanych z pielęgnacją.
	Wycieranie nosa, twarzy: • Każde dziecko jest informowane o zamiarze wytarcia nosa, twarzy. • Opiekunka w żłobku dba o odpowiednią długość paznokci, aby zapewnić dziecku bezpieczeństwo podczas wykonywania czynności higienicznych (wycierania nosa, twarzy), unikając przypadkowego zranienia.
4.3	Minimum raz w roku personel dokonuje samooceny działań wspierających autonomię dziecka podczas czynności higienicznych w sposób ustalony przez instytucję opieki, a wnioski z przeprowadzonej samooceny są dokumentowane
	Minimum raz w roku każda opiekunka dziecięca dokonuje analizy swoich działań w zakresie wspierania autonomii dziecka podczas czynności higienicznych zwracając szczególnie uwagę na sytuacje, w których te działania są dla niej trudne. Wnioski z tej analizy są dokumentowane.
4.4	Instytucja opieki ma spisaną listę działań personelu wspierających samodzielność dziecka podczas posiłków.
Lista działań personelu:	• Dzieci nie są zmuszane do siadania przy stole, jeśli nie mają potrzeby jedzenia. • Stoliki i krzeselka dostosowane są do wzrostu dzieci. • Utrzymana jest czysta przestrzeń do spożywania posiłków oraz zapewnione są odpowiednie sztuczki i naczynia. • Dzieci uprzedzane są, że zbliża się pora posiłku (tym samym pozwala się im dokończyć zabawę). • Dzieci spożywają posiłek spokojnie (nie są pospieszane a zachęcane do jedzenia). • Nie nagradza się dzieci za zjedzenie posiłku, ani nie karze za odmowę jedzenia. • Akceptuje się to, że dziecko może nie chcieć czegoś lub niczego zjeść (nie nalega się, aby dziecko zjadło wszystko, co ma na talerzu). • Uwzględnia się werbalne i pozawerbalne sygnały dzieci dotyczące potrzeby jedzenia oraz ilości spożywanych potraw. • Zachęca się dzieci, w tym także niemowlęta, które uzyskały bezpieczną pozycję siedzącą, do samodzielnego jedzenia. • Pozwala się jeść rękoma dzieciom, które nie potrafią jeszcze używać sztućców. • Dziecku, które ma trudności z jedzeniem, pomaga się karmiąc je łyżeczką lub widelcem (za jego zgodą).

	• Dzieci niepotrafiące samodzielnie jeść karmione są w kontakcie „jeden na jeden”. • Nazywa się potrawy oraz składniki dania. • Rozmawia się z dziećmi o tym, co jest zdrowe, a co nie. • Od rodziców zbierane są informacje dotyczące żywienia dziecka, w tym jego preferencji żywieniowych, nawyków i rytuałów, ewentualnych trudności żywieniowych, umiejętności w zakresie spożywania posiłków. • Prowadzi się bieżącą obserwację dzieci w sytuacjach związanych z żywieniem i w razie wyraźnie niepokojących objawów opiekuńki dzieli się spostrzeżeniami z rodzicami.
4.5	Personel dokonuje, minimum raz w roku, samooceny działań wspierających autonomię dziecka podczas posiłków, a wnioski z przeprowadzonej samooceny są dokumentowane
	Minimum raz w roku personel dokonuje analizy swoich działań w zakresie wspierania autonomii dziecka podczas posiłków zwracając szczególnie uwagę na sytuacje, w których te działania są dla niej trudne. Wnioski z tej analizy są dokumentowane.
Standard 5	Budowanie przez personel bezpiecznych, opartych na szacunku relacji z dziećmi
5.1	W instytucji opieki określone są wspólne dla całego personelu sposoby: 1. nawiązywania relacji z dziećmi dające im poczucie bezpieczeństwa, 2. reagowania werbalnie i niewerbalnie na zachowania dzieci, 3. komunikowania dzieciom aktywności w ciągu dnia i zmian z tym związanych.
Lista działań personelu:	Ad. 1. nawiązywania relacji z dziećmi dające im poczucie bezpieczeństwa: • Personel odnosi się do dzieci w sposób ciepły, często uśmiechając się i okazując zadowolenie z bycia z nimi. • Personel okazuje zainteresowanie tym, co dzieci mówią i robią. • Personel używa niewerbalnych komunikatów w interakcji z dzieckiem (np. kiwając głową, podnosząc brwi w zdziwieniu, uśmiechając się). • Personel zwraca się do dzieci po imieniu nie używając zdrobnień czy przezwisk (wyjątkiem są te wpisane przez rodzica w formularzu). • Personel szuka kontaktu wzrokowego (nie zmuszając do wzajemności) podczas rozmowy z dzieckiem. • W trakcie rozmowy z dziećmi personel stara się być na ich wysokości, kucając lub siadając obok.
	Ad. 2. reagowania werbalnie i niewerbalnie na zachowania dzieci: • Personel uważnie obserwuje to, co robią dzieci, nazywając to, co widzi. • Personel dopasowuje swoje zachowanie – ton głosu, wyraz twarzy, poziom entuzjazmu – do tego, co wyrażają dzieci. • Personel zawsze jest gotowy do pomocy, jeśli dzieci tego potrzebują. • Stwarza się warunki do samodzielnego podejmowania decyzji przez dzieci. • Pozwala się dzieciom na popełnianie błędów i zachęca się je do samodzielnego naprawiania ich (jeżeli są na to gotowe). • Akceptuje się wyrażanie emocji przez dzieci. • Personel jest uważny na trudne momenty dzieci (zmęczenie, przestymulowanie) i wspiera je, aranżując zmiany w otoczeniu, dostosowując ton głosu i styl interakcji do sytuacji.

	• Respektuje się chęć dziecka do przerywania interakcji i czeka, aż wyrazi ono chęć wznowienia kontaktu. • Rozpoznaje się i nazywa reakcje emocjonalne dzieci oraz własne. • Okazuje szacunek dzieciom, wyrażając to również poprzez formy grzecznościowe: „dziękuję”, „proszę”, „przepraszam”. • Swobodnie dołącza się do zabawy i aktywności z dziećmi lub oddala się, gdy dzieci tego nie potrzebują.
	Ad. 3. komunikowania dzieciom aktywności w ciągu dnia i zmian z tym związanych: • Przypomina się dzieciom werbalnie lub niewerbalnie (gestem lub używając znaków graficznych) o następnym punkcie w planie dnia. • Uprzedza się dziecko o działaniu, które będzie podejmowane z jego udziałem i czeka się na jego odpowiedź (werbalną lub niewerbalną), żeby mieć pewność, że dziecko rozumie sytuację.
5.2	Minimum raz w roku personel dokonuje samooceny zadań dotyczących interakcji z dziećmi w sposób ustalony przez instytucję opieki, a wnioski z przeprowadzonej samooceny są dokumentowane.
	Minimum raz w roku personel dokonuje analizy swoich działań w zakresie interakcji z dziećmi w zwracając szczególnie uwagę na sytuacje, w których te działania są dla niej trudne. Wnioski z tej analizy są dokumentowane.
Standard 6	Wspieranie u dzieci poczucia przynależności i uważności na inne osoby
6.1	W planie opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnym instytucji opieki są spisane wskazówki metodyczne dla personelu, sprzyjające rozwojowi u dzieci poczucia przynależności do grupy oraz zainteresowania innymi, przez organizowanie otoczenia tak, aby dzieci miały możliwość nawiązywania kontaktów z innymi.
Wskazówki metodyczne dla personelu:	Zaaranżowanie przestrzeni tak, żeby dzieci mogły widzieć, co robią inni, m.in. poprzez: • Wyodrębnienie w sali kilku stref wyposażonych w zróżnicowane zabawki i materiały (np. strefa czytelnicza, konstrukcyjna, ruchowa, plastyczna, zabaw z wodą i piaskiem, zabaw tematycznych, muzyczna), w których dzieci mogą podejmować różnorodne działania dostosowane do ich wieku i potrzeb rozwojowych. • Wykorzystywanie przestrzeni pn. sala zabaw do aktywności mających na celu rozwój zdolności ruchowych, które angażują duże grupy mięśni i obejmują szerokie ruchy całego ciała, takie jak chodzenie, bieganie, skakanie, turlanie, itp. (motoryka duża).
	Stwarzanie sytuacji, w których dzieci będą miały możliwość budowania poczucia przynależności do grupy, m.in. poprzez: • Rytuał codziennego przywitania i pożegnania. • Wspólne realizowanie harmonogramu dnia z powtarzającymi się zabawami integrującymi. • Aranżowanie wspólnych zabaw. • Włączanie dzieci w dekorowanie sali i szatni (np. wykorzystywanie ich prac, angażowanie do podawania elementów do zawieszenia itp.). • Stwarzanie możliwości naśladowania innych dzieci i zabaw równoległych. • Zwracanie uwagi na sygnały zainteresowania dziecka innymi dziećmi i wspieranie nawiązywania relacji między dziećmi.

	Wykorzystywanie wiedzy o zainteresowaniach i temperamencie dzieci do angażowania ich we wspólne zabawy.
6.2	W planie opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnym instytucji opieki są zawarte aktywności wspierające rozwój autonomii dzieci przez: - umożliwienie dzieciom podejmowania decyzji w sprawach ich dotyczących, - zwiększanie samodzielności dzieci.
Aktywności wspierające rozwój autonomii dzieci:	- Aranżowanie przestrzeni tak, żeby dzieci mogły się samodzielnie bawić. - Umożliwienie dzieciom podejmowania różnych ról (np. wyznaczanie w najstarszej grupie dyżurnego pomagającego w rozdawaniu sztuców, śliników oraz zbieraniu śliniaków). - Zostawianiu dziecku czasu na samodzielnie wykonanie jakiejś czynności, np. przy ubieraniu się, sprzątaniu, łączeniu puzzli lub aranżacji jego kącika zabawy. - Stwarzaniu możliwości dzieciom pomagania innym dzieciom. - Udzielaniu dzieciom wsparcia w rozwiązywaniu konfliktów, jeśli same nie potrafią znaleźć rozwiązania problemu (wskazane jest, aby osoby z personelu miały wspólną strategię w rozwiązywaniu problemu). - Dawaniu dzieciom prawa do decydowania, czy chcą się dzielić zabawkami i szanowanie ich wyborów. - Dawaniu dzieciom prawa do decydowania, czy chcą się bawić z innymi dziećmi i szanowanie ich wyborów
6.3	W planie opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnym instytucji opieki są opisane zadania personelu wspierające współpracę i komunikację dzieci w grupie.
Zadania personelu wspierające współpracę i komunikację w grupie:	- Dawanie dzieciom wskazówek, jak ze sobą współpracować (np.: najpierw on, potem ty). - Dawanie dzieciom możliwości decydowania, z kim chcą się bawić (opiekunka pozostaje w pobliżu). - Dawanie wskazówek, jak dziecko może się zachować w konkretnej sytuacji, a nie czego ma nie robić (opiekunka koncentruje się na komunikatach korygujących pozytywnych). - Wprowadzanie zasad funkcjonowania dzieci w grupie i wyjaśnianie dzieciom ich znaczenia (językiem i gestem dostosowanym do możliwości percepcyjnych dziecka).
6.4	Plan opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjny przyjęty przez instytucję opieki przewiduje celebrowanie świąt i innych ważnych wydarzeń.
	- Celebrowanie urodzin (ustalenie z rodzicami i wprowadzenie prostego zwyczaju świętowania w grupie urodzin, takiego samego dla każdego dziecka), - Celebrowanie Dnia Dziecka, Matki i Ojca podczas wspólnej zabawy na Pikniku Rodzinnym, Dzień Babci i Dziadka (dzieci wraz z opiekunkami przygotowują drobny upominek dla bliskich - liczy się wkład dziecka w przygotowaniu prezentu), - Możliwość świętowania powszechnie celebrowanych świąt Bożego Narodzenia czy Wielkanocy (ze szczególnym uwzględnieniem uważności na różnice kulturowe i religijne). - Dziecko ma prawo nie uczestniczyć w świętowaniu lub korzystać z fragmentu rytuału i ta odmowa musi być akceptowana.
Standard 7	Zapewnienie dzieciom warunków do poznawania i doświadczania otaczającego świata

7.1	W planie opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnym instytucji opieki są spisane wskazówki metodyczne dla personelu sprzyjające poznawaniu i doświadczaniu otaczającego świata przez dzieci
Wskazówki metodyczne dla personelu:	• Zapewnienie dzieciom możliwości działania zarówno indywidualnie, jak i w małych grupkach oraz w całej grupie, • Umożliwienie dzieciom zabaw w różnorodnych strefach tematycznych zmienianych regularnie (raz na 7–10 dni) o nowe materiały, zabawki, przedmioty. • Modyfikowanie tematyki stref zgodnie ze zmieniającymi się zainteresowaniami dzieci i ich aktualnymi potrzebami. • Zapewnienie, że dziecko decyduje, czym, w jaki sposób i jak długo będzie się bawić. • Stwarzanie możliwości dzieciom, żeby mogły brać udział w zajęciach zorganizowanych, ale nie należy nalegać na ich udział w nich. • Organizowanie zabaw bazujących na bezpośrednim doświadczaniu i zabawie dzieci np. poprzez udostępnianie im przedmiotów codziennego użytku, którymi mogą manipulować. • Dostosowywanie czasu trwania zabaw do możliwości dzieci (zgodnie z zasadą, że zabawy trwają tak długo, jak długo dzieci są nimi zainteresowane). • Inspirowanie dzieci do poszerzania umiejętności. • Stwarzanie dzieciom możliwości mierzenia się z trudnościami i nowościami w relacjach z przedmiotami i innymi dziećmi. • Stwarzanie dzieciom warunków i dawanie im czasu na eksperymentowanie oraz uczenie się na błędach. • Zapewnienie dzieciom dostępu do materiałów wzbudzających ich ciekawość świata, do przedmiotów codziennego użytku oraz materiałów naturalnych (np. związanych z aktualną porą roku). • Zapewnienie dzieciom możliwości eksplorowania najbliższego otoczenia placówki. • Zapewnienie dzieciom warunków do obserwowania zmian zachodzących w przyrodzie (związanych z porami roku).
7.2	W planie opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnym instytucji opieki zostały zawarte aktywności: 1. myślenie przyczynowo-skutkowe, 2. umiejętność obserwacji i doświadczanie otaczającego świata, 3. używanie określeń dla cech przedmiotów, 4. używanie określeń przestrzennych.
Wskazówki metodyczne wspierające u dzieci myślenie przyczynowo - skutkowe	Aktywności dotyczące myślenia przyczynowo-skutkowego: • wprawiania w ruch przedmiotów, • manipulowania światłem, • czynności odwracalnych (wyjmowanie i wkładanie, pakowanie, przenoszenie), • czynności nieodwracalnych (darcia, zgniatania, zabaw lodem), • budowania i burzenia, • rozciągania, • opisywanie tego, co dziecko robi, co się dzieje z badanymi przez nie przedmiotami, materiałami,

	• uruchamianie umiejętności skupienia na działaniu i przewidywania jego skutków (np.: „Pchnąłeś piłkę. Teraz turla się po podłodze. Ciekawe, gdzie się zatrzyma?”), • wykorzystywanie czynności dnia codziennego (takich jak: ubieranie, jedzenie, higiena) lub tworzenie sytuacji edukacyjnych, w których dziecko może: manipulować przedmiotami, materiałami, podejmować czynności odwracalne i nieodwracalne, robić doświadczenia, próbować nowych rozwiązań i sprawdzać ich skuteczność.
Wskazówki metodyczne wspierające u dzieci umiejętność obserwacji i doświadczania otaczającego świata:	Aktywności dotyczące umiejętności obserwacji i doświadczania otaczającego świata: • dawanie dzieciom możliwości wyboru między różnymi produktami do jedzenia podczas posiłków, • umożliwianie zabaw przedmiotami wydającymi różne dźwięki, • umożliwianie zabaw w odkrywanie i znajdowanie różnych przedmiotów, • umożliwianie eksplorowania natury i terenu na zewnątrz budynku, • obserwowanie razem z dzieckiem lub dziećmi zjawisk, które przyciągają ich uwagę i komentowanie tego (np.: „Widzę, że kapie woda z kranu, zakręczę go mocniej”; „Słyszę, że stukasz grzechotką w stół. To głośny dźwięk. Ja stukam grzechotką w dywan. To cichy dźwięk”), • okazywanie zaciekawienia i swojego zaangażowania w badanie, modelowanie postawy ciekawości, dociekliwości, zaangażowania w swoje działanie, • pomaganie w rozumieniu tego, co dzieci robią i obserwują, przez opisywanie i wyjaśnianie, • zachęcanie do eksplorowania natury i terenu na zewnątrz budynku, stwarzanie możliwości swobodnej zabawy oraz opisywanie tego, co dzieci robią.
Wskazówki metodyczne wspierające u dzieci używanie określeń dla cech przedmiotów:	Aktywności dotyczące używania określeń dla cech przedmiotów: • komentowanie i opisywanie przedmiotów zgromadzonych np. w „koszu skarbów”, • opisywanie doświadczeń dzieci, tego co widzą, słyszą i czym się bawią, • określanie i porównywanie przedmiotów w otoczeniu oraz relacji między przedmiotami. • określanie i nazywanie cech przedmiotów używanych przez dzieci (dotyczących np. koloru, kształtu, faktury), • określanie relacji między przedmiotami (np.: dużo–mało; blisko–daleko, ciepło–zimno) w sytuacjach codziennych, swobodnej zabawy i zajęciach kierowanych przez siebie, • dawanie dzieciom możliwości wyboru między różnymi produktami do jedzenia podczas posiłku i opisywanie różnic między nimi, określanie i porównywanie przedmiotów w otoczeniu (np.: duży–mały, większy–mniejszy).
Wskazówki metodyczne wspierające u dzieci używanie określeń przestrzennych:	Aktywności dotyczące używania określeń przestrzennych: • poszukiwanie ukrytych przedmiotów, • zabawy ruchowe na torze przeszkód, • układanie puzzli, klocków, • używanie w codziennych kontaktach z dziećmi takich słów, jak: góra, dół, przód, tył, lewo, prawo, nad, pod, obok, wewnątrz, zewnątrz, przed, za, obok, między, wyżej, niżej, w górze, na dole, daleko, blisko, wysoko, nisko,

	opisywanie swoich czynności i aktywności dzieci i umiejscawianie tych działań w przestrzeni („Postawiłam kubeczki do picia na stoliku. Widzę, że posadziłeś misia na krześle, a zajaczka na podłodze. Chcesz, żeby zajac siedział wyżej?”).
Standard 8	Stworzenie dzieciom środowiska sprzyjającego mówieniu, słuchaniu i porozumiewaniu się
8.1	W planie opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnym instytucji opieki są spisane wskazówki metodyczne dla personelu, wspierające u dzieci rozwój gotowości i umiejętności porozumiewania się, z uwzględnieniem: - mówienia do dzieci, - aktywnego słuchania dzieci, - wzbogacania słownictwa dzieci
Wskazówki metodyczne dla personelu:	- Dostosowywanie złożoności własnych wypowiedzi do poziomu komunikacji dziecka i nie infantylizowanie swojej komunikacji z dziećmi. - Obserwowanie i odpowiadanie na werbalne i niewerbalne komunikaty płynące od dzieci. - Używanie pytań zarówno otwartych, jak i zamkniętych, na które dzieci mogą dać krótką odpowiedź. - Czekanie na odpowiedź dziecka (werbalną lub niewerbalną), zanim przejdzie się do następnych pytań lub komentarzy. - Stosowanie różnorodnych form wypowiedzi (pytania, zdania twierdzące, wykrzyknikowe, itd.), - Rozszerzanie języka i słownictwa dzieci, za pomocą określeń opisujących dane zjawisko, sytuację czy przedmiot i łącząc je ze słowami, które dziecko zna. - Wypowiadanie się pełnymi, choć krótkimi zdaniami. - Rozwijanie rozmowy, utrzymującej dłużej uwagę dzieci przy danym temacie. - Angażowanie dziecka w słowną interakcję opartą zarówno na wspólnie dzielonym doświadczeniu, jak i osobistych doświadczeniach dziecka. - Wyraźne artykułowanie, modelowanie głosu w celu wzmocnienia zaangażowania dzieci w rozmowę. - Częste stwarzanie dzieciom okazji do wspólnego czytania książek, oglądania ilustracji. - Podczas czytania zachęcanie dzieci do aktywności takich, jak: przewracanie kartek, zadawanie pytań, odpowiadanie na pytania, podążanie za rymami, powtarzanie znanych fragmentów. - Pokazywanie i opisywanie ilustracji w książkach, zachęcanie do rozmowy na temat treści i ilustracji. - Stwarzanie dzieciom okazji do samodzielnego oglądania książek. - Opowiadanie dzieciom różnych historii i bajek. - Stosowanie uproszczeń (ale nie języka „dziecinnego”) w kontaktach z dziećmi jeszcze nie mówiącymi lub zaczynającymi mówić, używanie krótkich zdań. - Stosowanie powszechnie używanego języka bez słowotwórstwa np. gites, rewelka, supcio, itp.
8.2	W planie opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnym instytucji opieki zostały zawarte aktywności obejmujące: - rozmowy z dziećmi, - komunikowanie się dzieci ze sobą oraz personelem,

	3. aktywny udział dzieci we wspólnym czytaniu, słuchaniu tekstów, utworów, książek.
Aktywności personelu:	• Częste rozmawianie z dziećmi, w tym z użyciem pacynek, pluszaków zgodnie z zasadą: słuchanie-mówienie-słuchanie. • Wspieranie komunikowania się dzieci ze sobą oraz personelem (np. rozmowa z użyciem telefonu, w przyjęcie, w dom, itp.). • Towarzyszenie dzieciom w zabawach i częste komentowanie tego co one robią. • Dawanie wskazówek dzieciom ułatwiających komunikację („Możesz powiedzieć, żeby...”; „Możesz zapytać o...”). • Dopytywanie dzieci o ich potrzeby w czasie codziennych czynności, takich jak toaleta czy jedzenie. • Zachęcanie dzieci do aktywnego udziału we wspólnym czytaniu książek, słuchaniu tekstów, utworów. • Kulturowanie rytuałów w ciągu dnia – czytania (ulubionej książki, ulubionych rymowanek), zabaw muzyczno-ruchowych. • Opowiadanie książek z obrazkami i dbanie o to, żeby dzieci mogły aktywnie w tym uczestniczyć, dotykając ich, komentując treść (typu: pokaż, proszę, gdzie jest ... ?).
Standard 9	Kształtowanie otoczenia umożliwiającego rozwój sprawności fizycznej dzieci oraz angażowanie zmysłów
9.1	W planie opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnym instytucji opieki są spisane wskazówki metodyczne dla personelu, które wspierają rozwój fizyczny dzieci, uwzględniające: 1. rozwój sprawności dzieci w zakresie małej motoryki, 2. rozwój percepcji zmysłowej dzieci, 3. rozwój sprawności dzieci w zakresie dużej motoryki.
Wskazówki metodyczne dla personelu:	• Bieżąca dbałość o organizację sali oraz przestrzeni na zewnątrz w taki sposób, żeby dzieci miały wiele okazji do ćwiczenia umiejętności ruchowych. • Umożliwianie dzieciom codziennego kontaktu z materiałami dotyczącymi zmysłów; czucia, smaku, zapachu, wzroku, słuchu, propriocepcji i równowagi. • Zapewnienie dostępu do wody, piasku, ciastoliny, naturalnych materiałów o różnorodnej fakturze i zapachu, materiałów dźwiękowych. • Bieżąca dbałość o to, aby natężenie dźwięków lub bodźców wzrokowych nie przytłaczało dzieci. • Zapewnianie w ciągu całego dnia różnorodnych aktywności sensorycznych stosownie do potrzeb dzieci (ze szczególnym zwróceniem uwagi na to, aby doświadczenia sensoryczne zagwarantowały dzieciom czas na zaangażowanie się i dzielenie się swoimi doświadczeniami i spostrzeżeniami z innymi). • Wspieranie niemowlaków w nauce kontrolowania ruchu ciała i nauce stania, czworakowania i chodzenia. • Stwarzanie niemowlakom możliwości samodzielnego badania różnorodnych obiektów, także własnych rąk i nóg oraz twarzy. • Stwarzanie niemowlakom możliwości eksplorowania przestrzeni przez przenoszenie ich w różne miejsca, w których mają nowe wyzwania w dążeniu do interesujących je przedmiotów.

	• Bawienie się z dziećmi w zabawy ruchowe, podążanie za tym co robią dzieci (np. turlanie, czworakowanie). • Zachowywanie czujności co do bezpieczeństwa dzieci, ale bez powstrzymywania ich przed podejmowaniem nowych zadań ruchowych. • Stwarzanie dzieciom warunków do podejmowania nowych wyzwań związanych z przemieszczaniem się i uczeniem nowych umiejętności motorycznych w granicach akceptowalnego ryzyka. • Umożliwianie dzieciom wielokrotnego powtarzania i ćwiczenia konkretnych umiejętności ruchowych tak długo, jak długo są tym zainteresowane. • Dostarczanie dzieciom okazji do ćwiczenia siły i sprawności ruchowej. • Stwarzanie dzieciom możliwości ćwiczenia sprawności rąk, dłoni i palców, w szczególności przez zostawienie im czasu na zabawę i manipulację. • Umożliwianie dzieciom ćwiczenia koordynacji wzrokowo-ruchowej, np. podczas jedzenia, ubierania się i codziennych czynności.
9.2	W planie opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnym instytucji opieki zostały zawarte aktywności wspierające rozwój sprawności fizycznej dzieci i angażowanie zmysłów, w tym: 1. zabawy angażujące zmysły: wzroku, słuchu, węchu, dotyku, smaku, 2. zabawy wspierające rozwój motoryki małej, 3. ćwiczenie koordynacji wzrokowo-ruchowej i równowagi, 4. zabawy wspierające czucie głębokie oraz kształtujące schemat własnego ciała, 5. aktywności w zakresie dużej motoryki ze szczególnym uwzględnieniem zabaw na powietrzu.
Aktywności wspierające rozwój sprawności fizycznej dzieci i angażowanie zmysłów:	Ad. 1. Zabawy angażujące zmysły: wzroku, słuchu, węchu, dotyku, smaku: • ścieżki sensoryczne – chodzenie na bosaka po trawie, piasku, po tablicach sensorycznych, • zabawy wodą, piaskiem, ciastoliną, piaskiem kinetycznym, • malowanie rękami, • słuchanie i wydawanie dźwięków, • próbowanie ziół, • wąchanie kwiatów, roślin, • testowanie smaków i próby nazywania ich (słodki, kwaśny, słony, itp.), • zabawy „koszykiem skarbów”.
	Ad. 2. Zabawy wspierające rozwój motoryki małej: • zabawa klockami, • wkładanie i wyjmowanie elementów z pojemników, sortowanie (sortery), • chwytanie, darcie, składanie papieru, • malowanie farbami, • lepienie, wałkowanie ciastoliny, plasteliny, ciasta, • przyczepianie i odczepianie (rzepy), • włączanie przycisków.
	Ad. 3. Ćwiczenie koordynacji wzrokowo-ruchowej i równowagi: • chodzenie po śladzie, • samodzielne jedzenie, • malowanie, rysowanie, wycinanie, • mycie rąk,

	• sprzątanie zabawek do pudełek i próby ustawiania na półkach, • zabawy piłką – rzucanie, łapanie, turlanie, rzut do celu, • ubieranie się (wkładanie i zdejmowanie prostych elementów garderoby).
	Ad. 4. Zabawy wspierające czucie głębokie oraz kształtujące schemat własnego ciała: • turlanie się, • huśtanie się, • przeciskanie się przez tunel, • otulanie kocem, • masowanie, • naśladowanie ruchu, • przeglądanie się w lustrze, • zabawy paluszkowe
	Ad. 5. Aktywności w zakresie dużej motoryki ze szczególnym uwzględnieniem zabaw na powietrzu: • zabawy na torze przeszkód, • swobodne zabawy na zewnątrz z uwzględnieniem zabaw na nierównej powierzchni, • bieganie, • wspinanie się, • skakanie, • przechodzenie przez przeszkody, • popychanie i ciągnięcie przedmiotów i zabawek, • kopanie w piaskownicy, • spacerowanie z wężem
Standard 10	Zapewnienie dzieciom warunków do twórczej ekspresji i kontaktu z różnymi wytworami kultury i sztuki
10.1	W planie opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnym instytucji opieki są spisane wskazówki metodyczne dla personelu oraz niezbędne warunki umożliwiające dzieciom: 1. działania twórcze, 2. dostęp do wytworów kultury.
Wskazówki metodyczne dla personelu:	• Wspieranie dzieci przez informacje zwrotne w czasie aktywności twórczych bez poprawiania ich i oceniania. • Zapewnienie dzieciom czasu na szukanie kreatywnych rozwiązań w ciągu całego dnia. • Stwarzanie dzieciom możliwości do kreatywnych działań konstrukcyjnych (wykorzystywanie klocków, pudeł, pojemników). • Stwarzanie dzieciom okazji do tańczenia i śpiewania. • Zapewnienie w ciągu całego dnia dostępu do różnorodnych materiałów plastycznych, takich jak: kartki, kredki, mazaki, plastelina, ciastolina, nożyczki (pod szczególnym nadzorem opiekunki), klej. • Zapewnienie miejsca, w którym dzieci mogą swobodnie tworzyć. • Aranżowanie działań artystycznych nawet dla małej grupki dzieci lub pojedynczego dziecka, bez konieczności angażowania całej grupy w to samo działanie. • Umożliwienie dzieciom rysowania i malowania na pionowych płaszczyznach (co najmniej wielkości A3) na wysokości ich wzroku.

	• Zapewnienie, żeby wśród materiałów do zajęć plastycznych dostępnych dla dzieci nie dominowały gotowe szablony (plansze, kolorowanki, karty do wypełniania). • Koncentracja na procesie tworzenia, a nie na wyniku. • Dostarczanie dzieciom możliwości obcowania ze sztuką (rzeźbą, malarstwem, rysunkami) o wysokiej jakości artystycznej. • Zapewnienie, żeby muzyka jakiej słuchają dzieci była wysokiej jakości (jakość odtwarzania, repertuar). • Zapewnienie dzieciom dostępu do książek z szatą graficzną wysokiej jakości oraz do albumów ze zdjęciami. • Umożliwienie dzieciom aktywności twórczej na zewnątrz budynku – w naturze. • Nie wykorzystywania podczas codziennej pracy monitorów ekranowych skierowanych do dzieci (wyłącznie do użytku opiekunek).
10.2	W planie opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnym instytucji opieki zostały zawarte działania personelu zachęcające dzieci do: 1. wyrażania twórczej ekspresji w różnych formach, 2. wyrażania twórczej ekspresji przez umożliwienie dzieciom wykorzystywania różnorodnych materiałów, poznawania różnych wytworów kultury.
Działania personelu dot.:	Ad. 1. Wyrażanie twórczej ekspresji w różnych formach: • sfera muzyczna: śpiewanie, granie, wytwarzanie dźwięków, w tym z wykorzystywaniem głosu i dźwięków generowanych przez przedmioty, zjawiska, ciało, powtarzanie, modyfikowanie i tworzenie melodii, słuchanie dźwięków naturalnych i wytworzonych, słuchanie muzyki, piosenek, • sfera plastyczna: malowanie, barwienie, rysowanie, stemplowanie, cięcie, darcie, naklejanie, komponowanie obrazów na dużych i małych przestrzeniach, komponowanie w przestrzeni trójwymiarowej, układanie, dekorowanie z wykorzystaniem różnorodnych materiałów, • sfera ruchowa: ruch swobodny i spontaniczny, taniec swobodny, naśladowanie ruchów, tworzenie ruchów z wykorzystaniem swojego ciała i z rekwizytów, taniec do muzyki, • sfera słowna: spontaniczne i swobodne zabawy własnym głosem – tworzenie własnych słów, wydawanie dźwięków naśladowczych, zmiana głosu, tworzenie rymów, mówienie wierszyków, zmienianie słów w znanych dziecku wierszykach, • łączenie różnych rodzajów ekspresji: ruch swobodny do muzyki z wokalizą dziecka oraz jednocześnie np. malowaniem wodą na chodniku, rysowaniem na chodniku itp. (tworzeniem swobodnych linii).
	Ad. 2. Wyrażanie twórczej ekspresji przez umożliwienie dzieciom wykorzystywania różnorodnych materiałów: • zachęcanie dzieci do używania różnorodnych materiałów, takich jak: woda, piasek, błoto, trawa, liście, kamienie, zioła, warzywa, owoce, instrumenty, przedmioty wydające dźwięki, tkaniny, materiały tekstylne, papier, przedmioty codziennego użytku.
	Ad. 3. Poznawanie różnych wytworów kultury: • teatryki w wykonaniu opiekunów, rodziców lub zaproszonych artystów, • słuchanie muzyki na żywo – rytmika, • słuchanie muzyki klasycznej, • prezentowanie reprodukcji malarstwa lub rzeźby,

	czytanie i oglądanie książek i albumów o wysokich walorach artystycznych (graficznie i językowo).
Standard 11	Praca na podstawie planu opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjnego
11.1	Personel pracuje z dziećmi, realizując plan opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjny.
11.2	Plan opiekuńczo-wychowawczo-edukacyjny jest rokrocznie analizowany i dostosowywany do możliwości instytucji opieki oraz potrzeb dzieci, które do niej aktualnie uczęszczają
	- Analiza realizacji Planu OWE odbywa się corocznie poczynając od stycznia 2026 r. - Personel Żłobka Gminnego Sudeckie Skrzaty w Dzierżoniowie dokonuje analizy i modyfikuje Plan OWE w sierpniu każdego roku. - We wrześniu każdego roku dokonuje się podsumowania realizacji Planu OWE. - We wrześniu dokonuje się ewaluacji pracy personelu opisanej w obszarze pracy personelu oraz podsumowuje informacje zwrotne od rodziców opisane w obszarze współpracy z rodzicami. - Zebranie pełnych danych usprawni analizę i umożliwi efektywne zaplanowanie pracy na następny rok szkolny.
Standard 13	Dbłość personelu o bezpieczeństwo i zdrowie dzieci
13.5	W planie dnia jest codzienne wychodzenie z dziećmi na zewnątrz. W wyjątkowych sytuacjach związanych z wysokim poziomem smogu lub niedogodnymi warunkami atmosferycznymi dzieciom proponuje się inne aktywności
	- Zaplanowanie co najmniej jednego wyjścia na zewnątrz każdego dnia niezależnie od pory roku (z uwzględnieniem ubioru adekwatnego do warunków atmosferycznych). - W miesiącach letnich wydłużenie czasu pobytu na dworze, z uwzględnieniem przerw podczas największego upału. - Rezygnacja z wyjścia jedynie w ekstremalnych warunkach (np. burza, ulewa, ekstremalna temperatura, bardzo zła jakość powietrza). - Zapewnienie bezpiecznej i atrakcyjnej przestrzeni do zabaw na zewnątrz – ogrodzonego, wyposażonego w sprzęt zabawowy plac zabaw oraz korzystanie z pobliskich miejskich placów zabaw i parków. - Uwzględnienie w planie zarówno swobodnych zabaw ruchowych, jak i organizowanych zabaw (gier sportowych, zabaw z elementami edukacyjnymi dostosowanymi do wieku oraz predyspozycji dzieci). - Dbłość o odpowiednie nawodnienie dzieci – zapewnienie dzieciom stałego dostępu do wody pitnej. - Niewykluczanie najmłodszych dzieci z możliwości udziału w spacerach

